

Veterinární klinika American Fondouk

Společné foto

Zajímavá praxe

Když za námi ve čtvrtém ročníku na Veterinární a Farmaceutické univerzitě v Brně přišel spolužák s nápadem jet v létě na stáž do marockého Fesu, nechtělo se nám věřit, že by něco takového bylo možné. Ve Fesu, kde je mnoho lidí velmi chudých a zvířata jim pomáhají se uživit, existuje veterinární klinika American Fondouk, na které zdarma ošetřují zvířata. A právě tam jsme v srpnu 2006 zamířili.

Fes je starobylé město s asi 800 tisíci obyvateli ve vnitrozemí Maroka. Více než polovina z nich žije v medině - nejstarší části města, kde se toho od středověku příliš nezměnilo. A právě odsud pochází většina pacientů kliniky. Zvířata - hlavně muly a oslí - jsou zde nezbytným dopravním prostředkem, protože uličky mediny jsou tak úzké, že jimi ani to nejmenší auto neprojde. American Fondouk je americkou nadací provozovaná veterinární klinika, v jejímž čele nyní stojí kanadský veterinární lékař dr. Denys Frappier. Fondouk ve Fesu existuje již 80 let a to díky americké cestovatelce Amy Bend Bishopové, kterou na jejích cestách Marokem šokoval zdejší život zvířat a spolu se svou dcerou se jej rozhodla alespoň trochu změnit. Věnovala tedy značnou finanční částku na vznik kliniky a požádala o pomoc svého přítele pana Colemana, který založil nadaci, jež financuje provoz kliniky, což znamená, že ošetření zvířat je tu zdarma. Nezanedbatelnou pomocí jsou i drobné

dary od bohatších návštěvníků kliniky. Pro majitele zvířat je American Fondouk velkou pomocí. Vydělají si totiž denně asi 100 dirhamů (250 Kč) a veterinární péči pro svá zvířata by si nemohli dovést. I přesto mnoho z nich přichází, až když

V ordinaci

jsou zvířata velmi nemocná a nemohou vůbec pracovat. Za poslední roky se však díky péči a trpělivosti dr. Frappiera a jeho spolupracovníků situace zlepšila a mnozí přicházejí na preventivní ošetření. Je však stále velmi složité lidem vysvětlit, že jen zdravé zvíře může pracovat, a proto je třeba zvířatům věnovat péči. Při ošetřování zvířat se často naráží i na náboženství - většina obyvatel Maroka vyznává islám. Stává se, že majitel nedovolí beznadějně nemocnému nebo zraněnému zvířeti zkrátit utrpení nebo se zvířetem přijde, až když je velmi nemocné. Proč? Důvodem je Alláh. Lidé věří v jeho velkou moc, a teprve když nepomůže, obrátí se k vědě. Náboženství má vliv i na zacházení se zvířaty - například pes je zvíře nečisté a muslim, který sáhl na psa, se musí sedmkrát umýt, než vstoupí do mešity. Pro ty, kteří se ale rozhodnout přijít, je brána American Fondouk dokořán otevřená. Na klinice pracuje celkem devět lidí. Ředitelem je dr. Denys Frappier, který je

tu zároveň jediným veterinárním lékařem. Ve Fondouku působí dvanáct let, stará se o chod kliniky i pacienti. Předtím byl mimo jiné veterinárním lékařem kanadského olympijského týmu, provozoval vlastní kliniku v Kanadě, kde jako první veterinář v Kanadě využíval ultrasonografii a do jeho obvodu spadalo 6 tisíc koní. Dnes se v Maroku stará i o královské koně, provádí předkupní zkoušky a přednáší na veterinární univerzitě v Rabatu. Dále jsou tu dva asistenti - jeden pro malá a jeden pro velká zvířata, kteří díky „škole“ dr. Frappiera pracují

„Stává se, že majitel nedovolí beznadějně nemocnému nebo zraněnému zvířeti zkrátit utrpení.“

zcela samostatně. Chod kliniky dále zajišťují manažer, hospodyně a účetní v jedné osobě, ošetřovatelé a kovář. Denně se zde ošetří 50 až 100 zvířat, hlavně mul, oslů, koní, ovcí, psů a koček. Výjimečným pacientem však není ani holub, slepice nebo opice. Ročně tudy projde asi 20 tisíc pacientů. Velká zvířata se ošetřují venku na nádvoří, kde je zároveň i kovárna. Úprava kopyt je v podmínkách, ve kterých tu zvířata pracují, velmi důležitá a týká se hlavně zvířat pracujících v medině. Zvířata, která potřebují intenzivnější péči nebo nemohou pracovat, jsou hospitalizována v kotcích anebo boxech, které se nacházejí kolem dokola nádvoří.

Zprvu jsme zde pracovali pod dohledem asistentů, později zcela sami. Velkou zkušeností a školou pro nás byla možnost vyzkoušet si všechny úkony sami. Houssine, Houria, dr. Frappier - ti všichni až s neuvěřitelnou trpělivostí vysvětlovali a nechali nás dělat úkon tak dlouho, až jsme v jeho provedení získali jistotu. Nejčastějšími problémy byla zranění mul a oslů způsobená těžkou prací, neúměrnými náklady (jeden náklad váží celkem běžně 200 až 250 kg), nevhodnými postroji (kostru tvoří kovové trubky, které leží přímo na těle zvířete), ale i onemocnění způsobená nedostatkem vody a potravy. Zvířata bývají dehydrovaná,

vyhublá, s odřeninami i tržnými ranami po těle. Byli jsme i svědky případu, kdy trávicí trakt muly ucply v Maroku vsudypřítomné igelitové pytlíky, nebo jícen jiné muly pomeranč. Obojí muly sežraly z hladu a žízně. Výjimkou nebyli ani nejrůznější zevní i vnitřní parazité. Šokující byl i pohled na koně, který utrpěl popáleniny při vypalování trávy, nebo na oslíka s vyzutým kopytkem (s tímto zraněním tři měsíce pracoval, než s ním majitel přišel!). U malých zvířat převládaly problémy trávicí, způsobené rovněž nevhodnou stravou. Psi a kočky totiž často nebyvají krmeni vůbec a jedí, co si najdou (odpadky), anebo jsou krmeni jen kuřecími hlavami a pařáty. Výjimečné nebyly ani nemoci, které u nás považujeme za vzácnější - psinka, parvoviroza, psincový kašel. Součástí naší práce byly plánované i neplánované operace - již zmíněná esofagotomie (případ s pomerančem), celkem časté císařské řezy u ovcí, odstranění sialolitů u muly (sialolit je kámen vzniklý hromaděním slin pod kůží) a jiné operace u velkých i malých zvířat. Každý den se také ošetřovala hospitalizovaná zvířata - čistily se a převazovaly rány, aplikovaly se léky, myla, čistila a česala se zvířata. Milým zpestřením práce na Fondouku byl malý čtyřměsíční oslík Muškil (v arabštině toto slovo znamená „problém“). Jeho maminka zemřela při porodu, ale naštěstí se našla hodná „teta“ oslice, která se o něj starala. Kvůli své nemoci - zkrácení šlach - však nemohla chodit, a proto bylo nutné s Muškilem chodit na

procházky na zahradu Fondouku, aby zesílil. Snad ho čeká lepší osud než mnoho jiných zvířat v Maroku, dr. Frappier pro něj hledá hodného pána, který ho nebude trápit a bude se o něj dobře starat. Do doby, než vyroste, bude však Muškil bydlet se svou tetou ve Fondouku. Klinika totiž také funguje jako útulek pro odložená zvířata a její zaměstnanci shánějí těmto zvířatům nové páníčky. Nutno dodat že úspěšně. Některá zvířata se dostanou novým majitelům výměnou za zvíře, kterému již není pomoci. Ve Fondouku samotném postupně našlo stálý domov osm psů a šestnáct koček, kterým už tedy nehrozí nedostatek jídla, vody nebo péče.

Tato stáž nám přinesla mnoho zkušeností, zážitků, umožnila nám poznat nové lidi, zcela odlišnou kulturu. Hlavně jsme však pomohli zvířatům a tím i lidem, kteří pomoc potřebují. Hlavní dík patří panu doktorovi Frappierovi nejen za to, že nám stáž umožnil, staral se o nás, pomáhal nám, radil, vysvětloval, ale hlavně za práci, kterou už dvanáct let ve Fesu vykonává za cenu odloučení od domova a rodiny. Zapomenout nemůžeme ani na další zaměstnance - Houssina, Hourii, Touryiu, Mohammeda a další. Zvláštní poděkování potom patří panu doktorovi Bernardyemu, který nám pomohl s organizací stáže a cesty, a v neposlední řadě sponzorům - firmám Pfizer, Mevet, Bioveta, Ceva, Biofarm, Hartmann, Pálenický autodoprava a MVDr. Hubert Nový, kteří nejen přispěli na naši cestu, ale poskytli léky a zdravotní materiál, které jsme do Fondouku přivezli.

Zdeňka Outratová

